

Submitted: September 2015
Revised : October 2015
Accepted: November 2015

UNESCO VE SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ*

Murat TARHAN¹ and Adnan ALTUN²

Özet

Bu çalışmanın amacı UNESCO'nun kuruluşundan bugüne kadar sosyal bilgiler eğitimi ile ilgili olarak yapmış olduğu yayınları değerlendirmektir. Bu yayınlar UNESCO'nun web sayfasındaki eğitim yayınları içerisinde yer alan makale, kitap, rapor ve dokümanlardan oluşmaktadır. Bu yayınlardan elde edilen 259 belge doküman incelemesi yoluyla değerlendirmeye tabi tutulmuştur. Ayrıca bu yayınların incelenmesinde içerik analizine başvurulmuştur. Sosyal Bilgiler eğitimi yayınlarının öğretim materyalleri, ders kitapları, eğitim programları ve disiplinler arası sosyal bilgiler öğretimi gibi birkaç ana başlık altında yapıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca Sosyal Bilgiler Eğitimi'nin içeriğini oluşturan disiplinlerin öğretimiyle ilgili olan yayınlarda incelenmiştir. Konuya yönelik incelemede ders kitaplarında yer alan konu alanlarına ve dersin amaç niteliğine yönelik çalışmaların tüm çalışmalar içerisinde daha fazla bir ağırlığı olduğu görülmektedir. Yapılan değerlendirme ulusların birbirlerine kaynaştırılması ve dünya barışının ön planda yer alması gerektiğinin vurgulanması da ulaşılan sonuçlar arasında yer almaktadır. Diğer taraftan UNESCO ilk yıllarındaki dünya ve ulusal değerlerin ders kitaplarında nasıl yer aldığına yönelik büyük ve sistematik ilgisini son yıllarda devam ettirememiştir.

Anahtar kelimeler: Sosyal bilgiler eğitimi, UNESCO, UNESDOC.

UNESCO AND SOCIAL STUDIES EDUCATION

Abstract

Present research aims at examining the publications of UNESCO on teaching social sciences starting from its establishment. These publications consist of articles, books, reports and documents on the website of the organization. The 259 publications on the site were examined through document analysis. Content analysis was also conducted for these documents. The documents under the research were categorized under the titles of teaching materials, textbooks, curricula and interdisciplinary social science teaching. The publications on disciplines contributing to the content of social science teaching were examined as well. Publications dealing with objectives and quality of the courses were found to overweigh the remaining content. The emphasize on creation of international homogeneity and global peace were found to be prominent objectives in the publications. Nevertheless, the examination revealed that UNESCO lost its systematic and significant interest in how national and global values were addressed in textbooks.

Keywords: Social Studies Education, UNESCO, UNESDOC.

* Bu çalışma 28-30 Nisan 2014 tarihleri arasında Gazi Üniversitesi ve Sosyal Bilgiler Eğitimcileri Derneği işbirliği ile Ankara'da düzenlenen III. Uluslararası Sosyal Bilgiler Eğitimi Sempozyumu'nda (USBES 2014) sunulan sözlü bildirinin genişletilmiş halidir.

¹Research Asst., Abant İzzet Baysal University, Faculty of Education, Social Studies Education Department.

²Asst. Prof., Abant İzzet Baysal University, Faculty of Education, Social Studies Education Department.

GİRİŞ

"Savaşlar insanların dimağlarında başlar. Barışın savunma siperlerinin de insanların dimağlarında kurulması gerekir" (Düster, İD 27, 1110; akt. Safran ve Ata, 1996). Bu ifade UNESCO sözleşmesinin ilk cümlesidir. 1914-1918 ve 1939-1945 yılları arasında iki büyük savaş gören insanoğlu, yalnız siyasî ve ekonomik önlemlerle savaşın önünü almanın mümkün olmadığını görmüş, sürekli barışı sağlamanın ancak eğitim, bilim ve kültür yoluyla gerçekleştirilebileceğini anlamıştır. Bunu gerçekleştirmek için de 1919'da Milletler Cemiyetine bağlı olarak Uluslararası Entelektüel İşbirliği (Intellectual Cooperation) Komisyonu, 1945'te de Birleşmiş Milletlere bağlı olarak "UNESCO" kurulmuştur (Altun ve Ata, 2013).

UNESCO İngilizce United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization nitelendirmesinin baş harfleri alınarak oluşturulmuştur. Dilimizde ise bu adlandırma "Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu" biçiminde karşılanmıştır. Kurumun Yasası 1945 yılı Kasım ayında Londra'da 44 ülkenin temsilcilerinin katıldıkları bir toplantıda kabul edilmişti. Türkiye, bu yasayı imzalayan onuncu ülkedir. UNESCO Sözleşmesi, ülkemizde 20 Mayıs 1946 tarihli ve 4895 sayılı kanunla onanmıştır. Günümüzde üye devlet sayısı 193'e ulaşmıştır (www.unesco.org). UNESCO, adından da anlaşılacağı gibi iki temel amacı üstlenmiştir. Bu amaçlardan ilki uluslararası, uzun vadede dünya çıkarını, bir bütün olarak da insani amaçları içeren Birleşmiş Milletlerin amaçlarına hizmet etme zorunluluğudur. İkinci olarak da en geniş anlamıyla eğitim, bilim ve kültür kavramlarının tüm yönlerini desteklemek ve geliştirmek zorundadır (Huxley, 1946: 4; Akt. Altun ve Ata, 2013). UNESCO bu amaçlarını, kendisine üye olan her devletin sorumluluğunda olan UNESCO Milli Komisyonları aracılığıyla gerçekleştirmeye çalışır.

UNESCO 1945'ten günümüze özellikle de eğitim bilimleri açısından kapsamlı, bir o kadar da önemli çalışmalar ortaya koymuştur. Eğitim bilimleri açısından UNESCO çalışmalarının ciddi bir arşiv niteliği taşıdığını söylemek yanlış olmayacaktır. Son yıllarda UNESCO'nun çalışmaları konusunda özellikle alan eğitim açısından "medya okuryazarlığı eğitimi, tarih eğitimi ve matematik eğitimi" (Altun, 2011; Altun ve Ata, 2013; Yaman, Dünder ve Ayvaz, 2014) konularında çalışmaların yapıldığı görülmektedir. Eğitim bilimleri açısından böylesine önemli bir kurumun eğitimin çeşitli alt dallarına yönelik çalışmalarının meta-analiz olarak nitelendirilebileceğimiz bir araştırma bakış açısıyla Türkçe literatüre kazandırılmasının önemli çaba olduğu düşünülmektedir. Bu çalışmanın da sosyal bilgiler eğitimi bağlamında söz konusu çabaya eklenecek yeni bir halka olması temenni edilmektedir.

YÖNTEM

Bu çalışma UNESCO'nun sosyal bilgiler eğitimi ile ilgili çalışmalarını inceleyerek kurumun sosyal bilgiler eğitimine bakışını ortaya koymayı amaçlayan nitel bir araştırmadır.

a) Örneklem

Araştırma'nın örneklemini UNESCO'nun veri tabanı UNESDOC'tan alınan sosyal bilgiler eğitimi ile ilgili çalışmalar oluşturmaktadır. UNESDOC veri tabanından arama seçenekleri, sosyal bilgiler eğitimi anahtar kelimesinin girilmesi sonucunda doğrudan 259, ilişkili olarak ta 30.000 üzerinde dokümana ulaşılmıştır. Yapılan çalışma doğrudan kaynaklar incelenerek hazırlanmış olup, kaynaklardan 34'ü UNESCO ya ait olup diğerleri kurum dışı kaynaklardan olmaktadır. Sonuç olarak UNESCO tarafından yapılan 34 çalışma bu araştırmanın örneklemini teşkil etmektedir. Çalışmada ayrıca sosyal bilgiler eğitimi ile doğrudan ilgili olan tarih eğitimi (484 yayın), coğrafya eğitimi (226 yayın), vatandaşlık eğitimi (895 yayın) ve ekonomi eğitimi (89 yayın) gibi alanlardaki çalışmaların da yüzeysel bir inceleme sonucunda ortaya konulan genel görünümüne yer verilmiştir.

b) Veri Toplama Aracı

UNESCO; yapmış olduğu çalışmaları dört farklı web kaynağı üzerinden ilgililere sunmaktadır. Bunlar; altı resmi dilde (İngilizce, Fransızca, İspanyolca, Rusça, Çince ve Arapça) kitap, çoklu medya, süreli yayın ve uzmanlar için bilimsel haritaların satıldığı "Çevrimiçi Kitap Satışı" bölümü, yine altı dilde kurumun 1945'ten günümüze yayınladığı yaklaşık 120.000 çalışmanın ücretsiz olarak çevrimiçi erişime sunulduğu "UNESDOC veritabanı" bölümü, Paris'te bulunan "UNESCO kütüphanesi" ve yine aynı yerde yer alan "Arşiv" bölümüdür (Altun ve Ata, 2013). UNESCO'nun elektronik yayın organı diyebileceğimiz UNESDOC, bünyesinde UNESCO yayınlarını yanı sıra diğer uluslararası eğitim ve kültür yayınlarını da toplamaktadır. Farklı dillerde, farklı kaynaklarında yer aldığı bu veri tabanı araştırmacılara değerli bir çalışma materyali sunmaktadır.

Çalışmada erişim imkânı olan UNESDOC veri tabanından çevrimiçi erişim imkânı olan 259 çalışmaya ulaşılmıştır. Bunlardan 34'ü UNESCO ya ait olup 3 tanesinin künye bilgilerine ulaşım izni verilmemektedir. Ulaşılamayan 3 çalışmadan önemli olduğu düşünülerek "library@unesco.org" e-posta adresi aracılığıyla UNESCO kütüphanesi ile iletişime geçilmiş ve bu kaynaklar istenilmiştir. Bu kaynaklara çevrimiçi erişim olmadığını, ancak ücreti karşılığında istenilen bir çalışmanın gönderebileceği ifade edilmiştir.

Verilen bilgilerin yansira verilerin toplanmasında doküman incelemesine başvurulmuştur. Doküman incelemesi, araştırılması amaçlanan olgu veya olgular hakkında bilgi veren yazılı materyallerin analizini içermektedir. Bu yöntemle geçmiş hakkında bildiğimiz şeylerin birçok kısmı bizlere ulaştırılmıştır. Ayrıca doküman incelemesi tek başına bir araştırma yöntemi olduğu gibi diğer nitel yöntemlerin kullanıldığı yerlerde de ek bir bilgi kaynağı olarak ta kullanılabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

c) Verilerin Analizi

Çalışmada içerik analizine başvurulmuştur. İçerik analizi, iletişimlerin kodlanması sorunuyla, mesajın bir takım kategorilere bölmek, belirli kodlama ya da kayıt birimleri saptamakla işe başlayacaktır. İçerik analizi sözel, yazılı ve diğer materyallerin nesnel ve sistematik bir şekilde incelenmesine olanak tanıyan bilimsel bir yaklaşımdır (Tavşancıl ve Aslan, 2001). Yıl, konu ve mekâna göre dağılım mevcut çalışmaların incelenmesiyle oluşturulmuştur. Bu ise, kodlayıcıların ve kodlama kategorilerinin güvenilirliğiyle ilgilidir. Araştırmada yapılan içerik analizinde kodlayıcının güvenilirliği için aynı kodlayıcının aynı metni farklı zamanlarda aynı şekilde kodlaması tercih edilmiştir. İçerik geçerliliğine yönelik, araştırmada yapılan kodlamalara esas oluşturan her bir çalışma incelenmiş ve aynı zamanda UNESCO'nun veriler için oluşturduğu anahtar kelimelerle karşılaştırılmıştır.

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde, araştırma sonucunda elde edilen bulgular ve bulgulara dayalı yorumlar, analiz sonuçlarına göre verilmiştir. Burada öncelikle UNESDOC veri tabanının genel bir görünümüne yer verilmiş ve daha sonra da sosyal bilgiler müfredatları, sosyal bilgiler ders kitapları ve tavsiye kararlarına değinilmiştir. Bu genel başlıkların yanı sıra sosyal bilgiler eğitimi ile doğrudan ilgili olan hususlardan da bazıları (tarih eğitimi, coğrafya eğitimi, vatandaşlık eğitimi, ekonomi eğitimi gibi) seçilmiş ve bunlara dair de genel değerlendirmelere yer verilmiştir.

a) UNESDOC Veritabanına Genel Bir Bakış

Çalışmanın temel amacı doğrultusunda bulguları vermeden önce sosyal bilgiler eğitimcileri için UNESDOC veri tabanının araştırma potansiyeli ortaya konulmuştur. Bu çerçevede sosyal bilgiler eğitimcilerinin ilgilenebileceği araştırma konularıyla ilgili bazı anahtar kavramlarla ilgili veri tabanında aramalar yapılmış ve bu aramalar sonucunda elde edilen yayın sayıları Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1- UNESDOC'da Sosyal Bilgiler Eğitimi ile İlgili Arama Sonuçları

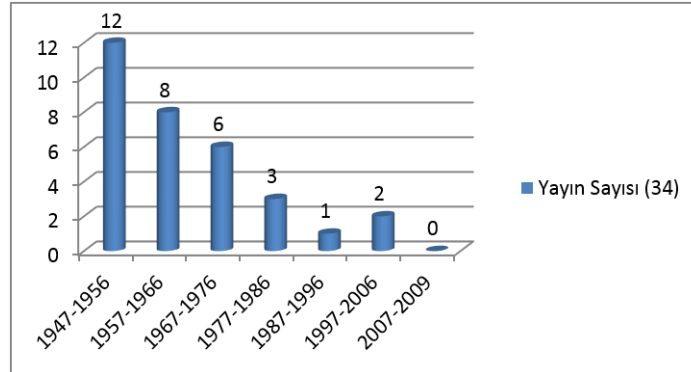
Anahtar Kelimeler	Yayın Sayısı
Öğretmen Eğitimi (teacher education)	5374
Program Geliştirme (curriculum development)	4993
İlköğretim (primary education)	4729
Ortaöğretim (secondary education)	3820
Karşılaştırmalı Eğitim (comparative education)	2262
Uluslararası Eğitim (international education)	1635
Barış Eğitimi (peace education)	1261
Kültürlerarası Eğitim (intercultural education)	1044
Türkiye (Turkey)	915
Vatandaşlık Eğitimi (civic education)	895
Disiplinlerarası Yaklaşım (interdisciplinary approach)	841
İnsan Hakları Eğitimi (human rights education)	815
Tarih Eğitimi (history education)	484
Ahlâk Eğitimi (moral education)	414
Sosyal Bilimler Eğitimi (social science education)	335
Siyaset Eğitimi (political education)	286
Sosyal Bilgiler (social studies)	259
Coğrafya Eğitimi (geography education)	226
Medya Eğitimi (media education)	140
Ekonomi Eğitimi (economics education)	89

Bu kavramlardan bazıları, özellikle de ilk başta yer alanlar daha çok genel eğitim başlıkları iken daha sonrakiler doğrudan sosyal bilgiler eğitimi ile ilgilidir. Ancak burada özellikle vurgulanması gereken nokta verilen bu anahtar kavramların örnek olduğudur. Elbette sosyal bilgiler eğitimi ile ilgili daha birçok kavram vardır ve bunlarla ilgili çalışmalar da UNESDOC'da yer alabilir. Tekrar etmek gerekirse bu verinin sunulmasının amacı veri tabanının araştırma potansiyelini ortaya koymaktır.

b) UNESCO'nun Sosyal Bilgiler Eğitimi İle İlgili Çalışmalarının Yıllara Göre Dağılımı

UNESCO'nun Sosyal Bilgiler Eğitimi ile ilgili yayınlarının yıllara göre dağılımı verilmiştir. Bilgilerin verilmesinde sürecin daha iyi gözlemlenebilmesi açısından zaman aralıkları 10'ar yıl olarak belirlenmiştir.

Şekil 1- UNESCO'nun Sosyal Bilgiler Eğitimi ile İlgili Yayınları

Yukarıda yer alan şekilde de görüldüğü gibi UNESCO Sosyal Bilgiler Eğitimi ile ilgili yayınlarının, kuruluşunu takip eden ilk on yıl içerisinde yoğunlaştığı ancak daha sonraki yıllarda bu ilginin önemli oranlarda azaldığı görülmektedir.

UNESCO ikinci dünya savaşının sonunda uluslararası barışı sağlamak amacıyla kurulmuştur. Dolayısıyla 1946 yılında kurulan UNESCO dünya barışını sağlayabilecek en ideal alanı sosyal bilimler eğitimi (tarih, coğrafya, vatandaşlık ve sosyal bilgiler eğitimi vb.) olarak görmüş ve ulusları birbirine kaynaştırmayı, saygı ve tahammül ortamı oluşturmayı hedeflemiştir. Dolayısıyla savaş sonrası ilk 20 yıl UNESCO yayınlarının en çok çıktığı ve faaliyetlerin en aktif olduğu yıldır. Savaş ortamından uzaklaşıp ve zamanın ilerlemesiyle birlikte günümüze kadar yayınlar giderek azalmış hatta bitme noktasına gelmiştir. Bu durum UNESCO'nun sonraki süreçte sosyal bilgiler eğitiminin alt dalları olarak nitelendirilebilecek "tarih eğitimi, coğrafya eğitimi, ekonomi eğitimi, vatandaşlık eğitimi vb" alanlara odaklanması ile ilişkilendirilebilir ve bu iyimser bir bakış açısı olacaktır. Diğer taraftan uluslararası perspektif doğrultusunda dünyadaki sosyal bilimler mirasının genç nesillere pratik ve pedagojik bir nitelikte kazandırılmasını sağlama potansiyeli sahip olan ve bu perspektife en yakın ders olan sosyal bilgilerin UNESCO gibi uluslararası anlayış ve barışı temel alan bir kurum tarafından görmezden gelmesi de kabul edilemez bir durumdur.

UNESCO'nun sosyal bilgiler eğitimi ile ilgili çalışmalarına bakıldığında özellikle şu konulara öncelik verildiği anlaşılmaktadır:

- Uluslararası Anlayış (Barış eğitimi)
- Doğu ve Batı kültürlerinin karşılıklı öğretimi
- Doğu ve Batı'da birbirlerine karşı önyargılar
- Sosyal Bilgiler Müfredatları
- Ders Kitapları
- Diğer Konular (UNESCO ve amaçları hakkında öğretim, Sosyal ve insani bilimlerde disiplinlerarasılık, bölgesel çalışmalar, öğretmen eğitimi, bibliyografya, değer öğretimi, sosyal bilgiler öğretimi el kitabı, öğretmen yeterlikleri vb)

c) UNESCO'ya Göre Sosyal Bilgiler Müfredatları

1947 yılından itibaren UNESCO Sosyal Bilgiler Eğitimi alanında programların nasıl düzenlenmesi gerektiğine dair çalışmalar yapmıştır. Benzer noktaları farklı çalışmalarda aynı şekilde vurgulayan UNESCO'ya göre Sosyal Bilgiler Eğitimi'nde dikkat edilmesi gerek önemli noktalar şunlardır (UNESCO, 1947a: 1; UNESCO, 1947c; UNESCO, 1948):

- Sosyal Bilgiler Öğretimi dünyadaki her bir önemli alanlara ait bazı çalışmaları içermelidir.
- Sosyal Bilgiler Öğretimi dünya meselelerinin bazı önemli yönlerine dikkat çekmelidir.
- Sosyal Bilgiler Öğretimi; küresel coğrafya çalışması, özellikle doğal kaynakların konumu ve dünyanın gıda kaynakları da dâhil olmak üzere bunların dağılımıyla ilgili çalışmalar vurgulanmalıdır.
- Sosyal Bilgiler Öğretimi bireysel olarak insanın gelişim çalışmasını (özellikle insan ilişkilerinin geliştirilmesiyle) içermelidir.
- Sosyal Bilgiler Eğitimi birey ve grupların, yarış, ilişki, cinsellik, ekonomik ve eğitimsel statü hakkında önyargıya karşı savaşmalı ve gruplar arası ilişkilerin gelişimi vurgulanmalıdır.

- Sosyal Bilgiler Eğitimi uluslararası işbirliği ve uluslararası çatışmanın, özellikle de Birleşmiş Milletlerin ve uluslararası hareketin yapıcı olduğu özel kurumların algısının incelenmesini içermelidir.
- Sosyal Bilgiler Eğitimi çağdaş problemleri ve günümüzdeki olayların bir çalışmasını içermelidir.
- Sosyal Bilgiler Eğitimi gerçeğe uygun bilgi sunmalıdır.
- Sosyal Bilgiler Eğitimi eleştirel düşünme becerisinin gelişmesinde özel tutum veya davranışlar vermelidir.
- Sosyal Bilgiler Eğitimi sınıf, okul ve komiteler yurttaşlık eğitimi için laboratuvar gibi kullanılmalıdır.

UNESCO Tarih, Coğrafya ve Sosyal Bilgiler gibi derslerin çocukların kendilerine ve ülkelerine karşı tutumlarını güçlü bir şekilde etkilediğini düşünmektedir. Yine bu derslerin çocukların farklı dönem, insan ve merkânlara dair birliktelik anlayışı geliştirmeleri için de önemli fırsatlar sunduğunu dile getirmiştir. Bu bağlamda bir çok ülkenin müfredatını inceleyen UNESCO, Türkiye'deki müfredatları da incelemiştir (UNESCO, 1951).

d) UNESCO ve Sosyal Bilgiler Ders Kitapları

UNESCO tarih ders kitaplarında olduğu gibi sosyal bilgiler ders kitaplarını da uluslar arası anlayış ve barış eğitimi hedefini gerçekleştirmenin en önemli aracı olarak ve ayrıca "İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi"nin bir uygulama alanı olarak görmektedir. Bu çerçevede kurum özellikle ilk 15-20 yılında bu konuya eğilmiş ve özellikle tarih ders kitapları başta olmak üzere sosyal bilgiler ders kitaplarının da karşılıklı olarak (doğu-batı) gözden geçirilmesini düşmanca ifadelerin kaldırılmasını önermiş ve bu önerin uygulanması için de önemli çalışmalara imza atmıştır (Altun ve Ata, 2013). 1931 yılında Uluslararası Entelektüel İşbirliği Komitesi'nin ders kitapları konusunda aldığı "Dünya kültürlerinin farklılıklarının oluşturduğu zararlı ifade veya unsurların çıkartılarak ulusların birbirlerine karşı anlayışlı olması noktasında bir reform yapıp dünya hareketi oluşturulmalıdır" (UNESCO,1954:1) da bu çabanın temellerinin daha önceye dayandığını da göstermektedir. Bu bağlamda özellikle UNESCO'nun ders kitapları hazırlanırken dikkat edilmesini istediği ölçütler dikkat çekmektedir (UNESCO,1958:2):

- a.) Bilimsel açıdan tutarlılık
- b.) Nesnellik
- c.) Bütün ülkelere eşit saygı yaklaşımı
- d.) En güncel materyal ve istatistiklerin kullanılması
- e.) Öğretim için gerekli gerçeklik ve bilgilerin seçimi
- f.) Günümüzdeki gelişimi yansıtan resimli coğrafya kitaplarının seçimi
- g.) Tarih ve toplumsal coğrafyadaki gerçeklerin bilimsel yorumlanması
- h.) Diğer her türlü ırklara karşı nefret ve aşağılayıcı ifadelerin çıkarılıp kullanılmaması

UNESCO doğu ve batı arasında barış ve kaynaşma kültürünü oluşturabilmek için bir aracı olarak gördüğü sosyal bilgiler dersinin, ders kitaplarında yer almasını istediği 1963 yılında yayınlanan ana projenin objektifliği için ders kitaplarının geliştirilmesi üzerine uzman görüşleri isimli raporunda yer alan örnek konular şunlardır (UNESCO,1958:2-5):

Doğu ders kitapları için bazı uygun konular:

1. Yunan Şehirleri. Vatandaş Sorumlulukları ve Filozof Araştırmaları Ruhü
2. Roma Savaşı ve Barışı. İmparatorluk Düzeni
3. Hristiyan Topluluğu ve Devleti
4. Ekonomi ve Toplumda Feodal Düzen
5. Ulusal Devletlerin Oluşumu
6. Şehirlerin ve Halk Sınıflarının Yükselişi. Bunların politik düzene etkisi
7. Rönesans ve Reform. Birey Algısı. Laiklik.
8. İlk Dönem Kapitalizm. Ticaret ve Koloni Sisteminin Kökleri
9. Üçüncü Devletlerin Gücünün Yükselişi. Bilimsel Ruh. Aydınlanma. Endüstri Devrimi. Burjuva Toplumu
10. Demokratik Toplum. Sınıf Çatışmaları
11. Düzenli Toplum
12. Uluslararası Düzene Geçiş (Küreselleşme)

Batı ders kitapları için bazı uygun konular:

1. Mısır'da, Mezopotamya'da ve Hindistan'da Şehir Medeniyetinin Kökleri. İlk Ticari Yollar. Çin Medeniyetinin Kökleri
2. Budizm. Zoroastrizm (Zerdüştlük). Konfüçyanizm. İlk Kabile Olmayan Dinler. Onların sosyolojik arka planlarının ve kültürel hareketliliğin uyanışı.
3. İlk İmparatorluklar: Mısır, İran, Hindistan ve Çin

4. Yahudilik, Hristiyanlık ve İslamiyet
5. İslam Medeniyetinin Gelişmesi. Din devleti anlayışı.
6. Doğu ve Güneydoğu Asya'dan Batı'ya Kavimle Göçü. Moğol İmparatorluğu.
7. Osmanlı, Safevi ve Hint Türk İmparatorluğu. Ticaret ve Ticaret Yolları
8. Avrupa Genişlemesi. Avrupa'daki Sanayi Devrimi'nin Asya ve Afrika'da Ekonomik ve Sosyal Hayata Etkileri
9. Asya ve Afrika'da Direnme ve Canlanma
10. Asya ve Afrika'da Ulus Devletlerin Yükselişi

Doğu ve Batı ile bağlı bazı konular

- M.Ö. 1. ve 2. Milenyum 'da Girit ve Yunan kültürünün yükselişi
- M.Ö. 300'den M.S.200'e kadar Helenistik dönem
- İslamiyet'in Yükselişi
- 11.yy'da batı Akdeniz'de İslam etkisinin yayılması
- 12.ve 13. Yüzyıllarda keşif gezileri ve Haçlı Seferleri
- Rönesans
- 17. ve 18. Yüzyıllarda batı kolonileşmesi
- Sanayi devriminden buyana modern çağ
- Günümüz gelişmeleri

Yukarıda yer alan konula dikkat edildiğinde genellikle Asya, Afrika ve Avrupa üzerinde yer alan köklü medeniyetlere yer verilerek, bu kıta insanların kültürlerini birbirlerinin öğrenmeleri sağlanarak karşılıklı bir etkileşim kurulmaya çalışılmıştır.

e) UNESCO'nun Tavsiye Kararları

Yukarıda da belirtildiği üzere 1963 yılında yayınlanan “Doğu ve Batı Kültürel Değerlerinin Karşılıklı Değerlendirilmesi UNESCO Ana Projesi'nin Objektifliği İçin Ders Kitaplarının Geliştirilmesi Üzerine Uzman Görüşleri” isimli raporda çeşitli kurum ve kuruluşlara öneriler sunulmaktadır. Öğretim kalitesinin artırılması açısından eğitim hizmetlerine yönelik ulusal ve uluslararası düzeyde yapılan araştırmalarda mevcuttur. ILO (International Labour Organization) ve UNESCO, bu konu ile ilgili uluslararası düzeyde yaptığı çalışmalar sonunda hükümetlere bazı önerilerde bulunmuşlardır. Yapılan bu öneriler arasında ülkelere, ulusal komisyonlara, eğitimcilere, hükümetlere bazı öneriler sunulmuştur. Bu öneriler genellikle eğitim ortamının düzenlenmesi ve uluslararası hoşgörü anlayışının oluşturulması için bir takım düzenlemeleri içermektedir. (UNESCO,1963:2-5; Akyüz, 2003). Aşağıda verilen öneriler UNESCO'nun 1963 yılı raporlarında yer almaktadır (UNESCO,1963:2-5):

UNESCO ve üye ülkelere öneriler:

1. Doğu ve Batı ana projesinin uygulanmasında ne yapılıp yapılmadığına dair bilgiyi araştırmak ve UNESCO'yu bilgilendirmek önemlidir.
2. Çeşitli üye devletlerde ilginç projeler açısından ulusal komisyonun bilgilendirilmesi gerekmektedir.
3. UNESCO üye devletleriyle iş birliği içerisinde sınıf seviyesinde gelecekte yapılacak olan ana proje için, her bir üye devletin bulunduğu organizasyon ya da eğitim kurumlarını belirlemek amacıyla üye devletlerdeki güncel durumu araştırmalıdır.
4. Diğer ilgili doküman ve en etkili raporların dağılımındaki başarının sorusu incelenmesi ve dağıtılmalı eğer gerekirse geliştirilmelidir
5. UNESCO bu alandaki çalışmasında önemli gerçek önlemlerden ziyade pratik göz önünde bulundurmaları dayalı olan aşağıdaki özellikleri sırayla uyarlamalıdır:
  - a.) Öğretmenler için öncelikli kitapçıkların üretimi
  - b.) Çocuklar için farklı insanlar hakkında ek materyallerin üretimi
  - c.) Daha iyi ve daha fazla işitsel ve görsel materyallerin üretimi
  - d.) Ders kitaplarındaki ilerlemenin adımları
6. UNESCO tarafından üye ülkelerin yardımıyla bilinen hizmetler ve öğretmenler birliği tarafından basılmış aktivitelerin desteğini güvence altına almak için doğrudan daha fazla çaba gösterilmelidir.
7. Okul eğitiminin bütün seviyeleri önemli olmasına rağmen, hizmetteki öğretmenler için kurslara, öğretmen yetiştirme programlarına öncelik verilmelidir.
8. Bütün türlerde var olan destek materyaller dizini hazırlanmalıdır.
9. UNESCO ders kitapların ve taslakların incelenmesini kolaylaştırmak için diğer ülkelerdeki ders kitapların konusunda uzman kişilerle, yayımcılarla ve yazarlarla iletişime geçerek ulusal komisyonlar düzenlemelidir. Eğer gerekli ise incelenecek materyalin çevirisini ayarlamalıdır.
10. Ana proje altındaki programları uygulamak amacıyla üye devletlerde var olan kaynakları sağlamak için mümkün olduğu kadar yardımcı olmalıdır.

11. UNESCO bazı durumlarda var olan basılı materyali çalışmaktansa, yayımcılar ve yazarlar için rehber olacak mevcut dokümanları bulmakta en büyük yardımı sağlayabilir.
12. UNESCO öğretmenlerin kullanması amacıyla farklı ülkelerdeki tarihçilerin görüşlerinin, çatışmalı sorularının ve tartışmalarının sonuçlanmasına yardımcı olarak üye ülkelerindeki iş birliğini sağlar.
13. UNESCO'nun farklı üye devletlerindeki öğretmenlere rast gelen değişikliğin yada okul bağlantılı planlarda karşılaşılan zorluklara yardımcı oluşu hoş karşılanmıştır.
14. UNESCO üye devletlerin yardımıyla öğretmen ve öğrencilerin kullanması için doküman ve materyal havuzu rolü oynayabilir. Ayrıca diğer ülkelerdeki uzmanların da birbirleriyle iletişim kurmalarını kolaylaştırabilir.
15. Ders kitaplarının üretimi ve geliştirilmesi için ne tür uzmanlara ihtiyaç duyulduğu açıklanmalıdır. Maksimum işbirliği oluşturulması için üye devletlerdeki uygun kişilerin dikkate alınması ve seçilmesi önemlidir.
16. Eğitim yayımcılarının ikinci toplantısı projesi güçlü bir şekilde desteklenmektedir/desteklenmelidir.

Ulusal Komisyonlara Öneriler:

1. Ders kitaplarının uygulanmasında komitelerin oluşumunu desteklemeli, bu komiteler eğitim yayımcıları temsilcilerini içermelidir
2. Ana projenin uygulanması için ülkede hangi kişilerin ve kurumların en uygun olduğunu belirlemelidir
3. Daha yakın bir işbirliği elde etmek için eğitim yayımcıları ve öğretmen birliğinin görüşleriyle aralarındaki ilişkiyi en iyi şekilde incelemelidir
4. Uluslararası anlayış alanında çalışan farklı grupların uyum içinde çalışmalarını sağlamalıdır
5. Gereken yerlerde ülkenin özel ihtiyacına göre UNESCO'nun bilgi materyalini uyarlamalıdır

Ulusal hükümetlere öneriler:

1. Hükümetler özellikle finansal olarak konuya olan katkılarını ve ulusal komisyona olan ilgilerini yakın bir şekilde takip etmelidir
2. Uygun yetkili kişilerle komisyonlar arasındaki direk bağlantıyı hükümetler sağlamalıdır
3. Müfredatı geliştirmek için çalışmalar yapılmalıdır. Bu çalışmalar hem hal analizi hem de okul dersleri ile ilgili olmalıdır.

Eğitim yayımcılarına öneriler

1. Kültürel ve teknik konularda bilgi değişiminin kapsamlı amacı için eğitim yayımcılarının uluslararası birliği oluşturma olasılığını araştırmak amacıyla çeşitli yolların izlenmesi tavsiye edilir. Diğer taraftan üyelik bütün ülkelere açık olmalıdır
2. Bütün eğitim yayımcılarının UNESCO'nun başvurduğu ulusal ders kitabı bürosuna, UNESCO ve üye ülkelerin bölgesel ders kitabı merkezlerine örnek ders kitaplarını vermeleri beklenmektedir
3. Diğer materyallerin ve ders kitapları sergisinin kurulmalarına, ders kitaplarının oluşturulmasına ve geliştirilmesine destek olunmalıdır.(Örneğin Kasım ve Aralık 1962'de Paris'te sergi düzenlenecek)

Öğretme ve konu alanı organizasyonuna öneriler:

1. Öğretmen kuruluşları uluslararası anlayış seviyesinde katkı sağlayan yönlerde araştırma yapmaya teşvik edilmelidir
2. Tarihi ve coğrafi kurumlar gibi konu alanı kuruluşları öğretmede yeni gelişmeler yapmak için yardımcı bir rol oynamalı. (Örneğin, eğitim araştırmaları sonuçlarından, medeniyetlerde hakkında daha az bilgi olanları toplamak ve yaymak)

Genel öneriler:

1. UNESCO tarafından sağlanan mevcut materyaller ve UNESCO projeleri hakkında bilgi edinmek amacıyla oluşturulan merkezler her bir üye devlet için gereklidir. Bu merkezler der kitabının geliştirilmesi ile ilgili çalışma yapmalıdır.
2. UNESCO, ulusal komisyonlar, hükümet kuruluşu olmayan uygun uluslararası organizasyonlar tarafından sıradan öğretmenler için daha genel tanıtımlar yapılmalıdır
3. Ulusal eğitim dergileri aracılığıyla UNESCO ve üye devletlerin mümkün kıldığı UNESCO materyalleri ve hizmetleri genellikle öğretmenler ve yazarlar tarafından takip edilir. Dolayısıyla her bir dergi için okuyucunun ihtiyacına göre materyaller uyarlanmalıdır.
4. Üniversite bölümleri veya kurumlar ana projeye ilişkili konularda, öğretmenler ya da okullar arası kurumlar için kurs sağlamalıdır.
5. Var olan ders kitapları enstitüsü ve araştırma merkezlerinin çalışmaları desteklenmeli ve kuvvetlendirilmelidir

6. Doğu-Batı ana projesinin ruhunda ilkökul ders kitaplarının sunum ve içeriğine daha fazla dikkat edilmelidir
7. Tavsiye edilen okuma konularının listesi düzenlenmelidir (kitaplar, kitapçıklar ve broşürler)
8. Uygun metotlar kullanılmalıdır. Ön yargılardan arındırılmalı ve farklılığın farkında olunması sağlanmalıdır
9. Diğer ülkelerdeki okul kitaplarında, tarih ve coğrafya konularının amacı için, farklı ekonomik sistem ve ideolojiye sahip olan ülkelerden gelen uzmanlar arasında toplantılar yapılmalıdır.

Bu tavsiye kararları UNESCO'nun uluslararası anlayışı inşa etme konusunda bakış açısının uygulama çevresine dair net bilgiler içermektedir.

f) UNESCO'nun Sosyal Bilgiler Eğitiminin Alt Dallarına Dair Çalışmaları

Sosyal Bilgiler eğitiminin sosyal bilimlerin pedagojik amaçlarla basitleştirilmiş hali olduğu tanımından hareketle sosyal bilimlerin her bir alt dalının eğitiminin de aynı zamanda sosyal bilgiler eğitiminin alt dalı olduğu ileri sürülebilir. Bu bağlamda UNESCO'nun bu alt çalışma alanlarıyla ilgili yapmış olduğu çalışmalar da sosyal bilgiler eğitimine bakışına dair fikir verecektir. Çalışmada bu çerçevede detaya girmeden ve başlık sayısını arttırmadan "tarih eğitimi, coğrafya eğitimi, vatandaşlık eğitimi ve ekonomi öğretimi" konularıyla ilgili çalışmalar hakkında da kısaca bilgiler verilmiştir.

Tarih Eğitimi ile İlgili Çalışmalar

Tarih eğitimine farklı dönemlerde farklı görevler yüklenmiştir. II. Dünya Savaşı öncesi daha ziyade geçmişe yönelik bilgi ve kültür aktarımının esas alındığı bir ders olan tarihin eğitiminde son elli yılda önemli değişimler yaşanmıştır. Bu değişimlerde UNESCO'nun da önemli bir rolü olduğu ileri sürülebilir. UNESCO tarih eğitiminin yapısını belirlemek amacıyla örnek olması açısından uluslararası bir anlayış oluşturmak için çeşitli konulara ilişkin yayınlar yapmıştır. Altun ve Ata (2013) tarafından yapılan araştırmada bu yayınlar incelenmiş ve özetle şu sonuçlara ulaşılmıştır. Tarih eğitimi ile ilgili olarak UNESCO'nun yaptığı çalışmalar ilk on yılda oldukça çok olmakla birlikte her geçen gün azalmıştır. Diğer taraftan yapılan çalışmalar konulara göre incelendiğinde "Uluslararası Anlayış, İşbirliği ve Barış" idealine ulaşmak için Tarih Eğitimi'ni bir aracı olarak gördüğünü ortaya çıkarmıştır. UNESCO'nun tarih eğitimi alanında yaptığı çalışmalar aşağıdaki tabloda belirtilmiştir (Altun ve Ata, 2013).

Tablo 2- UNESCO'nun Tarih Eğitimi ile İlgili Yayınları

Anahtar Kelimeler	Yayın Sayısı
Ders Kitapları	68
Diğer ders araçları (Müzeler, filmler vb.)	45
Tarih temaları (kölecilik, ırkçılık, ideoloji vb.)	41
Tarih Öğretimi	35
Disiplinler arası öğretim	35
Paydaşlar (Tarihçiler, öğretmenler, üniversiteler)	27
Öğretim programları	13
Toplam	264

Tarih eğitimi ile ilgili olarak şekil 1 deki tabloda görüldüğü üzere toplamda 484 adet çalışma yapılmıştır. Ancak bunların 264'ü tarih eğitiminin içeriğine yönelik yapılan çalışmalardır. Bu çalışmalardan 68'i ders kitapları,45 tanesi ders araçlarının kullanımı,41 tanesi tarihi temalar,35 tanesi tarihin eğitiminde yöntem ve teknikler,35 tanesi disiplinler arası tarih eğitimi,25 tanesi akademisyen, öğretmen, üniversite gibi eğitimin bizzat içerisinde bulunan aktif paydaşlarla ilgili yapılan çalışmalardır. Eğitim programıyla yapılan çalışma sayısı ise 23'tür. UNESCO bu çalışmalarla Tarih eğitiminin uluslararası barışçı ve hoşgörülü bir anlayışla ve sadece belirli bir alana sıkıştırmadan farklı alanlardan elde edilen bilgi ve dokümanların kullanılmasıyla geniş bir bakış açısıyla ele alınmasını istemiştir. Tarih eğitiminin nasıl ve ne şekilde bilimsel sınırlarının belirlenmesi gerektiği konusunda da önemle üzerinde durmuştur. Şüphesiz ki bunların aktarımı ders kitapları ile uygulamaya konulacağı için en fazla ders kitaplarının içerik olarak nasıl tasarlanması gerektiği ve hangi bilgileri içermesi gerektiğinin önemini yapılan yayınlardan anlamak mümkündür.

Coğrafya Eğitimi ile İlgili Çalışmalar

Sosyal Bilgiler eğitiminin bir alt dalı veya işbirliği içinde olduğu öncelikli alanlardan biri olarak değerlendirilebilecek coğrafya eğitimi, UNESCO'nun da ilgi duyduğu alanlardan biridir. UNESCO dünya barışını çocukların zihinlerinde inşa etmeyi amaçlarken (Safran ve Ata, 1996), bu amacın uygulama sahası olarak farklı tarihsel dönemler ve farklı topluluklarla beraber farklı coğrafyaları/mekânları da işaret etmiştir

(UNESCO, 1951). Bu açıdan mekanın bilimi olarak coğrafya ve onun öğretimine de önem vermiştir. Tablo 3'de UNESCO'nun konuyla ilgili yapmış olduğu çalışmaların genel bir görünümüne yer verilmiştir.

Tablo 3- UNESCO'nun Coğrafya Eğitimi ile İlgili Yayınları

Anahtar Kelimeler	Yayın Sayısı
Coğrafya Müfredatları	63
Uluslararası Anlayış (Cariş Eğitimi)	60
Coğrafya Ders Kitapları ve Materyalleri	44
Coğrafya Öğretimi	22
Coğrafya Öğretmenlerinin Eğitimi	12
Coğrafya Eğitimi (genel)	10
Sürdürülebilir Gelişme İçin Eğitim	9
Diğer	6
Toplam	226

Coğrafya eğitimi ile ilgili olarak tabloda görüldüğü üzere toplamda 226 adet çalışma yapılmıştır. Bu çalışmalarda en fazla yayın ve çalışma coğrafya öğretimi programları ile UNESCO'nun uluslararası anlayışı ile ilgili çalışmalar oluşturmaktadır. Diğer taraftan ders kitaplarına yönelik çalışmaların sayısı 44'tür. Coğrafya eğitiminin mahiyeti ve öğretim yöntem ve tekniklerine ilişkin çalışmalar toplamda 22 olup bu çalışmalar diğerlerine nazarla oldukça azdır.

Vatandaşlık Eğitimi ile İlgili Çalışmalar

UNESCO özellikle "Uluslararası anlayış" olarak ifade ettiği yaklaşımının bir uzantısı olarak vatandaşlık eğitimine de ayrı bir önem vermiştir. UNESCO'nun vatandaşlık eğitimi ile ilgili olarak yaptığı çalışmalar aşağıdaki tablo 4'de belirtilmiştir.

Tablo 4. UNESCO'nun Vatandaşlık Eğitimi ile İlgili Yayınları

Anahtar Kelimeler	Yayın Sayısı
Demokrasi Eğitimi	28
Müfredatlar	24
Yaşam Boyu Öğrenme	24
Siyasal Eğitim	23
Barış Eğitimi	15
Çokkültürlü Eğitim	12
Değer Eğitimi	10
Diğer (Güncellik, öğretmen eğitimi vb.)	64
Toplam	200

Vatandaşlık eğitimi ile ilgili olarak tabloda görüldüğü üzere toplamda 200 adet çalışma yapılmıştır. Bu çalışmalarda en fazla yayın ve çalışma demokrasi eğitimi, öğretim programları ve yaşam boyu öğrenme konuları ile ilgilidir. Uluslararası barış anlayışını hâkim kılma düşüncesiyle yola çıkan UNESCO'nun vatandaşlık eğitimi içerisinde barış eğitimi ile ilgili yayınlar yapmış olması çalışılan alan ne olursa olsun içeriğe kurumun vizyonunu yansıttığını göstermektedir.

Ekonomi Eğitimi ile İlgili Çalışmalar

Ekonomi ile ilgili herhangi bir eğitim almayan ve ekonomik muhakeme becerilerini uygulamaktan yoksun olan bireyler, hem gençken hem de yetişkin olduklarında karşılaştıkları ekonomi sorunlarını karmaşık ve endişe verici bulacaklardır. Bu sebeple ekonomi eğitimi hem bireylerin bireysel gelişimleri için hem de ideal vatandaş yetiştirmek amacını taşıyan Sosyal Bilgiler Eğitimi açısından oldukça önem arz etmektedir. Diğer taraftan ekonomi eğitimi verilmesi zor ya da ilköğretimde gereksiz olarak görülen disiplinlerden birisi olarak karşımıza çıkmaktadır. Oysaki bu eğitimin ilköğretimden kademeli olarak verilmesi ve küçük yaşta çocuklara ekonomi eğitiminin ve bakış açısının kazandırılması oldukça önemlidir. Zira Ekonomi eğitiminin temel amacı iyi, etkili, sorumlu vatandaşlar yetiştirmektir (Akhan, 2013). Bu perspektif sosyal bilgiler eğitiminin en önemli temel amaçları arasında yer almaktadır. UNESCO da ekonomi eğitimine önem vermiş ve bu konuda ciddi sayıda çalışmaya imza atmıştır. Bu çalışmaların ana başlıklarına Tablo 5'te yer verilmiştir.

Tablo 4. UNESCO'nun Ekonomi Eğitimi ile İlgili Yayınları

Anahtar Kelimeler	Yayın Sayısı
Müfredatlar	29
Yükseköğretimde Ekonomi Öğretimi	21
Ders Kitapları	11
Sosyal Bilimler Öğretimi (içinde)	10
Ekonomi (genel)	6
Ekonomi Öğretimi	4
Sürdürülebilir Gelişme	4
Diğer	4
Toplam	89

Ekonomi Eğitimi UNESCO'nun en az değer verdiği alanlardan birisidir. Bu alanda yapılan çalışmaların sayısı toplamda 89'dur. ekonomi Eğitimi alanında yapılan çalışmalarda ilk sırada 29 çalışma ile eğitim programları gelmektedir. Bunu 21 yayımla yükseköğretimde ekonomi eğitiminin nasıl olması gerektiği ile ilgili olarak yapılan çalışmalar gelmektedir. Bilim olarak ekonomi, öğretim metodolojisi, sürdürülebilir gelişme ile ilgili konularda yapılan çalışmalarsa oldukça sınırlıdır.

SONUÇ

Çalışmada ortaya çıkan en önemli sonuçlardan biri yıllara göre yapılan analizdir. Buna göre UNESCO'nun sosyal bilgiler eğitimi konusunda kuruluşunu takip eden ilk on yılda yoğun ve bir o kadar da kapsamlı çalışmalar yaptığı görülmektedir. Ancak sonraki yıllarda kurumun sosyal bilgiler eğitimine ilgisi bu düzeye ulaşamamıştır. İkinci Dünya Savaşı sonrasında dünya barışını sağlama misyonuna yoğunlaşan Birleşmiş Milletler, bunun en önemli aracı olarak eğitimi görmüş ve bu doğrultuda UNESCO aracılığıyla yoğun bir çalışma serisi ortaya koymuştur. Sosyal bilgiler eğitimi ile ilgili yayınlarda bu misyon içerisinde önemli bir yer arzetmiştir. Savaş ortamından uzaklaşıp ve zamanın ilerlemesiyle birlikte günümüze kadar yayımlar giderek azalmış hatta bitme noktasına gelmesi, UNESCO'nun sonraki süreçte sosyal bilgiler eğitiminin alt dalları olarak nitelendirilebilecek "tarih eğitimi, coğrafya eğitimi, ekonomi eğitimi, vatandaşlık eğitimi vb" alanlara odaklanması ile ilişkilendirilebilir ve bu iyimser bir bakış açısı olacaktır. Diğer taraftan uluslararası perspektif doğrultusunda dünyadaki sosyal bilimler mirasının genç nesillere pratik ve pedagojik bir nitelikte kazandırılmasını sağlama potansiyeli sahip olan ve bu perspektife en yakın ders olan sosyal bilgilerin UNESCO gibi uluslararası anlayış ve barışı temel alan bir kurum tarafından görmezden gelmesi de kabul edilemez bir durumdur. Kurumun bu alanda çalışmaları imza atmaya devam etmesi beklenmektedir. Özellikle 1981 yılında Howard Mehlinger tarafından hazırlanan ve UNESCO tarafından yayınlanan kılavuz kitap () örnek bir çalışma olarak dikkat çekmektedir. Benzer yayınların güncel örneklerinin hazırlanması UNESCO'nun alana yeni katkılar getirmesini kolaylaştırabilir. Bu kılavuz kitap iki ana bölümden oluşmaktadır:

Birinci Bölüm: Bir Sosyal Bilgiler Programı Nasıl Geliştirilir?

- Dünyada sosyal bilgiler
- Sosyal Bilgilerin temelleri
- Entegre bir disiplin olarak sosyal bilgiler
- Sosyal Bilgiler: milletler arasında barış ve karşılıklı anlayış ruhuna sahip çocuklar yetiştirmenin bir aracı
- Sosyal bilgiler öğretiminin planlanması

İkinci Bölüm: Bir Sosyal Bilgiler Programının Uygulanması

- Kavramlar, genellemeler ve sosyal bilgiler
- Temel sosyal bilgiler teknikleri
- Değerler, ahlak eğitimi ve sosyal bilgiler
- Sosyal bilgiler ve multimedya materyaller
- Sosyal bilgilerde ölçme ve değerlendirme
- Sosyal bilgiler öğretmenlerinin eğitimi

Araştırmada Sosyal Bilgiler Eğitimi'ni dünya barışının sağlanması ve kültürel kaynaşma aracı olarak gören UNESCO'nun Asya, Afrika ve Avrupa merkezli çalışmalarda bulunduğu göstermektedir. Mekânsal olarak kurumun durumunu ortaya koyacak kadar fazla çalışma olmadığını da ifade etmek gerekir. Ancak daha önce

yapılan çalışmalar (Altun ve Ata, 2013) kurumun ağırlıklı olarak Avrupa merkezli çalışmalar yaptığını göstermektedir.

UNESCO'nun Sosyal Bilgiler Dersine yönelik olarak örnek gösterdiği konular, program içeriğinin özellikleri de Sosyal Bilgiler Eğitimi için önemli bilgiler sunmuştur. Bu konu ve programların başında, barışa dayalı uluslararası anlayış ve dünyanın önemli bölgelerinin bilgisinin sosyal bilgiler derslerinde verilmesi ve ulusların birbirine tahammül edebilmelerinin öğretilmesidir (UNESCO,1947:3). Diğer taraftan UNESCO'nun Sosyal Bilgiler Programların uygulanabilmesi için gerekli kurum ve kuruluşlara düşen görevlerinde belirtilmiş olması araştırmanın bizlere sunmuş olduğu önemli aktarımlarından birisi olarak düşünülebilir.

Bu çalışma UNESCO'nun sosyal bilgiler eğitimi alanında yapmış olduğu çalışmalarını değerlendirmek kadar, UNEESDOC veri tabanının potansiyelini sosyal bilgiler eğitimi alanında çalışan araştırmacılara tanıtmayı da amaçlamaktadır. Bu bağlamda UNESCO (UNESDOC) Sosyal Bilgiler Eğitimi, Tarih Eğitimi, Vatandaşlık Eğitimi, Coğrafya Eğitimi, Uluslar Arası Eğitim, Medya Eğitimi, Müze Eğitimi, Barış Eğitimi vd alanlarda yararlanılabilecek zengin bir veri kaynağıdır. Bu noktadan hareketle araştırmacılar kendi alanlarıyla ilgili önemli bilgilere bu veri kaynağından kolayca ulaşabileceklerdir.

REFERENCES

- Akhan N. E. (2013). Adım adım ekonomi okuryazarlığı: sosyal bilgiler dersleri için alternatif yollar. *Adıyaman Üniversitesi sosyal bilimler enstitüsü dergisi*, 6(14), 1-36.
- Akyüz, Y. (2003). Osmanlıdan günümüze öğretmen istihdam ilke ve politikalarına eleştirel bir bakış. *Öğretmen yetiştirme ve istihdamı sempozyumu*. Ankara: Eğitim-Sen Yayınları, 165-188.
- Altun, A. (2011). UNESCO'nun medya okuryazarlığı eğitimi faaliyetlerine toplu bir bakış (1977-2009). *Milli eğitim*, 191, 86-107.
- Altun, A. ve Ata, B. (2013). UNESCO'nun tarih eğitimi yayınlarına yönelik bir değerlendirme (1947-2012). *Adıyaman Üniversitesi sosyal bilimler enstitüsü dergisi, sosyal bilgiler eğitimi özel sayısı*, 6(14),107-139.
- Cox, C. B. (1974). Secondary social studies curriculum and pedagogy in the United States. *International social science journal*, UNESCO serial article, XXVI, 3, 498-508.
- Demircioğlu, İ.H, Tokdemir, M. A. (2008). Değerlerin oluşturma sürecinde tarih eğitimi; amaç, işlev ve içerik. *Değerler eğitimi dergisi*, 6(15), 69-88.
- Lambert J (1947). Working papers of the seminar on education for international understanding. Paris. <http://www.unesco.org/ulis/en/> (Erişim tarihi: 19.01.2010).
- Mehlinger, H. D. (1981). *Handbook for the teaching of social studies*. Paris: UNESCO publication (Guides).
- Mehlinger, H. D. (1987). *Manuel de l'Unesco pour l'enseignement des programmes d'études sociales*. <http://unesdoc.unesco.org/images/0018/001885/188517fo.pdf> (Erişim tarihi: 23.06.2015).
- Tavşancıl, E., ve Aslan, E. (2001). *İçerik analizi ve uygulama örnekleri*. İstanbul: epsilon yayınları.
- UNESCO (1947a). Some suggestions on the objectives to be stressed in teaching geography, history, civics, and the other social studies. <http://www.unesco.org/ulis/en/> (Erişim tarihi: 19.01.2010).
- UNESCO (1947b). Group 3ss of area 1-unesco seminar at sevrès. Sevres. <http://www.unesco.org/ulis/en/> (Erişim tarihi: 9.01.2010).
- UNESCO (1947c). Social studies teaching and international understanding. <http://www.unesco.org/ulis/en/> (Erişim tarihi: 19.01.2010).
- UNESCO (1948). A realistic approach to education for a world society in secondary schools. <http://www.unesco.org/ulis/en/> (Erişim tarihi: 9.01.2010).
- UNESCO (1949). Australian national seminar on "teaching about the united nations and its objectives". Australia. <http://www.unesco.org/ulis/en/> (Erişim tarihi: 9.01.2010).
- UNESCO (1951). A comparative study of curricula in history, geography and social studies. Paris. <http://www.unesco.org/ulis/en/> (Erişim tarihi: 9.01.2010).
- UNESCO (1952). Tentative suggestions for the expert meeting on the teaching of the social sciences. Paris. <http://www.unesco.org/ulis/en/> (Erişim tarihi: 9.01.2010).

- UNESCO (1954). Learning about other cultures notes on two studies of textbooks. Paris. <http://www.unesco.org/ulis/en/> (Erişim tarihi: 9.01.2010).
- UNESCO (1955a). Treatment of Asia in primary grade textbooks (Form a report on Phlippine social studies textbooks). <http://www.unesco.org/ulis/en/> (Erişim tarihi: 9.01.2010).
- UNESCO (1956a). A summary appraisal of reports received from national commissions concerning the treatment of asia in teheir syllabuses, textbooks and other teaching materials. Paris. <http://www.unesco.org/ulis/en/> (Erişim tarihi: 9.01.2010).
- UNESCO (1956b). Curriculum experiments and research in the field of teaching and social studies. New York. <http://www.unesco.org/ulis/en/> (Erişim tarihi: 9.01.2010).
- UNESCO (1956c). A Survey of the social studies textbooks used in the schools of British Columbia (Canada) examined with reference to the countries of Asia. Paris. <http://www.unesco.org/ulis/en/> (Erişim tarihi: 9.01.2010).
- UNESCO (1958a). International understanding and co-operation, documents relating to imprevment of textbooks and teaching. Paris. <http://www.unesco.org/ulis/en/> (Erişim tarihi: 9.01.2010).
- UNESCO (1958b). UNESCO's major project on mutual appreciation of eastern and western cultural values. Paris. <http://www.unesco.org/ulis/en/> (Erişim tarihi: 9.01.2010).
- UNESCO (1958c). Genereal trends in the treatment of other countries in social studies textbooks in japan. Paris. <http://www.unesco.org/ulis/en/> (Erişim tarihi: 9.01.2010).
- UNESCO (1963). Meeting of experts on theimprovement of textbooks for the objectives of unesco's major project on mutual appreciation of eastern and western cultural values. Paris. <http://www.unesco.org/ulis/en/> (Erişim tarihi: 9.01.2010).
- UNESCO (1964). Final report concerning mission as lecturer in social studies. Uganda. <http://www.unesco.org/ulis/en/> (Erişim tarihi: 9.01.2010).
- UNESCO (1968). Meeting of experts on educational methods designed to combat racial prejudice. Paris. <http://www.unesco.org/ulis/en/> (Erişim tarihi: 9.01.2010).
- UNESCO (1970). The Teaching of the social studies in primary teacher training institutions in Asia. Bangkok. <http://www.unesco.org/ulis/en/> (Erişim tarihi: 9.01.2010)
- UNESCO (1973). Social studies: a short bibliography. Paris. <http://www.unesco.org/ulis/en/> (Erişim tarihi: 9.01.2010).
- UNESCO (1974). Task force on the contribution of the social sciences to the mab (Man and the biosphere) programme. Paris. <http://www.unesco.org/ulis/en/> (Erişim tarihi: 9.01.2010).
- UNESCO (1976). The Role of social studies in the international education of children and young people. Paris. <http://www.unesco.org/ulis/en/> (Erişim tarihi: 9.01.2010).
- UNESCO (1978). Integration of population education into secondary school social studies curriculum: Sierra Leone (mission). Paris. <http://www.unesco.org/ulis/en/> (Erişim tarihi: 9.01.2010).
- UNESCO (1980). Social science and teacher education: a case study approach guyana and Canada. Canada. <http://www.unesco.org/ulis/en/> (Erişim tarihi: 9.01.2010).
- UNESCO (1984). Population education in social studies: some sample lessons for the secondary level. Bangkok. <http://www.unesco.org/ulis/en/> (Erişim tarihi: 9.01.2010).
- UNESCO (1999a). Social studies in caribbean schools: some challenges for instruction and assessment. Caribbean. <http://www.unesco.org/ulis/en/> (Erişim tarihi: 9.01.2010).
- UNESCO (1999b). Citizenship education, democracy and global shifts re-thinking caribbean social studies. Caribbean. <http://www.unesco.org/ulis/en/> (Erişim tarihi: 9.01.2010).
- Yaman, H., Dündar, S. ve Ayvaz, Ü. (2014). An assessment towards the publications of unesco about mathematics education (1989-2013). ICEMST 2014 - *International conference on education in mathematics, science & technology*, May 16–18, Konya, Turkey.
- Yıldırım A ve Şimşek H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin yayıncılık, Ankara.

SUMMARY

The aim of this study is to make an overall assessment of the studies which UNESCO has made over social studies education. Between the years 1914-1918 and 1939-1945 two major wars broke out and the mankind has realized that they cannot get the front of wars with economical and political precautions and to ensure the lasting peace they have understood it can be possible through science and culture. To accomplish this, International Intellectual Cooperation (Intellectual Cooperation) Commission was founded depending on the League of Nations in 1919 and in 1945 UNESCO was established depending on the United Nations. Within a short period of time, that it is a global actor has revealed for his work in the field of education. Our subject is considered to be important in that it demonstrates the interest of such an important international organization in social studies. In this study which was prepared based on descriptive research design, document analysis methods have been applied. The studies directly related to social studies education are discussed through document review. Approximately 50 studies related to social studies education has been reached in advanced search (expert search) section of UNESDOC database. These publications consist of the articles, books, reports and documents existing within the educational publications on the organization's web page. The issues such as history education by UNESCO, geography education, citizenship education as well as social studies education related publications are excluded from the scope of the study. The rationale for this is the idea that these issues would be more appropriate for further study for other studies. Likewise, the heading of history education has been the subject for another study.

In this descriptive study, the publications were analyzed according to their publication years, kinds and themes. Moreover, the content analysis was also used to analyze these publications. Results revealed that the social studies education publications were related to several main themes such as curricula, textbooks, teaching topics and recommendations. Important conclusions have been obtained examining all of studies on social studies education done by UNESCO. Primarily, overview of the organization to the concept of international cooperation is noteworthy. Secondly, UNESCO has seen that social studies is an issue must be addressed in the framework of peace education. As UNESCO, social studies should be seen as a course must be addressed in the context of peace education, and as a means of understanding society and participating in democratic life. These two objectives are directly related the UNESCO's organizational goals.

UNESCO's publications on social studies education were also reviewed and studied by their subhead topics (of social studies education). When carrying out the study of breakdown by topics, each of the publications being examined was encoded with a key word and, then, the encodings were classified under four main topic headings. These are respectively "history teaching", "geography teaching", "citizenship education" and "economics education". Consequently, UNESCO is one of the actors should be followed by researchers interested in social studies education. It is obvious that UNESCO will conduct new studies about the issue in near future.